

10. 9. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Krajní nouze jako okolnost vylučující protiprávnost u přestupků

Dle § 2 odst. 2 písm. b) zákona č. [200/1990](#) Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů je krajní nouze definována jako jednání, jímž někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak.

Zákon o přestupcích definuje pouze dvě okolnosti vylučující protiprávnost, a to nutnou obranu a již zmíněnou krajní nouzi. Je možné sem také zahrnout jednání na příkaz zmíněné v § 6 tohoto zákona. Další okolnosti vylučující protiprávnost můžeme dovozovat z trestního zákoníku (např. svolení poškozeného, přípustné riziko nebo oprávněné použití zbraně). Jedná se o užití zásady analogie, která je možná, pokud právní předpis tuto otázku neupravuje, děje se tak ve prospěch pachatele a k ochraně hodnot, na jejichž vytváření a udržování je veřejný zájem.[1] Okolnosti vylučující protiprávnost jsou instituty, které vedou k beztrestnosti pachatele. Jsou tedy pachateli ku prospěchu. Díky splnění této podmínky je použití analogie přípustné. Všechny okolnosti vylučující protiprávnost mají rovné postavení a působí stejné právní následky.

Krajní nouzi lze považovat za nejobecnější institut v rámci okolností vylučující protiprávnost. Zde se na rozdíl od nutné obrany nejedná o odvrácení bezprostředního útoku, ale pouze hrozícího nebezpečí. Vycházíme-li z definice uvedené v zákonu o přestupcích, musí být pro jednání v krajní nouzi splněny 3 základní podmínky:

a) Přímo hrozící nebezpečí

Z judikatury vyplývá, že pokud by jednání bylo provedeno v době, kdy nebezpečí přímo nehrozí nebo již pominulo, jednalo by se o vybočení z časových mezí nutné obrany.[2] Za přímo hrozící nebezpečí lze tedy považovat stav, kdy postačí pouhá náhoda k tomu, aby hrozící porucha nastala. Důležité také je, aby nebezpečí bylo skutečné, tedy ne jen v představě zasahující osoby.[3]

b) Subsidiarita

Tato podmínka bude splněna, pokud nebezpečí nebude možno za daných okolností odvrátit jiným způsobem. Můžeme to chápat jako upřednostnění takového jednání, které odvrátí nebezpečí, aniž by došlo k porušení chráněného zájmu.

c) Proporcionalita

Podmínka proporcionality vyjadřuje, že následek způsobený odvracením nebezpečí nesmí být stejně závažný nebo dokonce závažnější než ten, který hrozil. Jestliže by jednající věděl, že svým jednáním způsobí závažnější následek, nebyl by princip proporcionality dodržen. To však neplatí v případě, že by takovou představu neměl.

Je na místě také zmínit, že v krajní nouzi nemůže jednat osoba, která je povinna nebezpečí snášet. Tuto povinnost ukládají určitým osobám zvláštní zákony, jsou to např. lékaři, hasiči nebo policisté, kteří se nemohou vyhybat splnění této povinnosti poukazem na své vlastní ohrožení, ledaže by to

odůvodňovala konkrétní situace (např. nemají k dispozici ochranné prostředky).[4]

Krajní nouze - judikatura

1) Jednalo se o krajní nouzi

Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. **5 AS 72/2009-50** pojednává o případu, kdy byla překročena nejvyšší povolená rychlost, a tohoto přestupku se dopustil řidič vozidla bezpečnostní agentury, který jel k ohlášenému případu. Městský soud v odůvodnění napadeného rozsudku konstatoval, že se nejednalo o krajní nouzi, neboť v případě bezpečnostní agentury neodvrací osoba dopouštějící se přestupku na ni směřující přímo hrozící útok na zájem chráněný zákonem. Se závěrem městského soudu však Nejvyšší správní soud nesouhlasil, protože ustanovení § 2 odst. 2 písm. b) zákona o přestupcích nehovoří o tom, že v krajní nouzi by musel být odvrácen útok, který směřuje přímo proti osobě, která by jinak svým jednáním spáchala přestupek. Otázka, zda na jednání osoby dopouštějící se překročení nejvyšší povolené rychlosti při výjezdu řidiče bezpečnostní agentury k hlášenému případu napadení majetku či osob, dopadá ustanovení o krajní nouzi, nemůže být zodpovězena obecně, ale v každém jednotlivém případě musí být posouzeno, zda splňuje všechny 3 výše zmíněné podmínky pro jednání v krajní nouzi. Tyto podmínky v posuzované věci naplněny byly.

2) Nejednalo se o krajní nouzi

V rozsudku Nejvyššího správního soudu čj. **5 As 97/2008-73** šlo o případ, kdy řidič osobního automobilu vezl svou družku trpící schizofrenií pod vlivem alkoholu do nemocnice, přičemž došlo také k překročení rychlosti. K tomuto uvedl, že stav jeho družky se natolik zhoršil, že musela být okamžitě převezena k lékařskému ošetření, ale díky jejímu psychickému stavu nebylo možné ji dopravit do nemocnice jiným způsobem. Nejvyšší správní soud zkoumal, zda byly plněny všechny 3 podmínky pro jednání v krajní nouzi:

- a) *Přímo hrozící nebezpečí*: Z lékařských zpráv nevyplývalo, že by byl stav dotyčné ženy natolik špatný, že by danou situaci nebylo možno řešit jinak. Tomuto závěru také svědčí skutečnost, že poté, co stěžovatel nemohl po silniční kontrole řídit motorové vozidlo, ujala se řízení nemocná družka, která odjela vozidlem domů. Hospitalizována byla až o 4 dny později.
- b) *Subsidiarita*: Stěžovatel mohl odvrátit nebezpečí i jinak, než překročením nejvyšší povolené rychlosti a odmítnutím lékařského vyšetření po výzvě policisty (např. přivoláním záchranné zdravotnické služby).
- c) *Proporcionalita*: Naplnění této podmínky již není třeba hodnotit, neboť postačuje nenaplnění jen jedné podmínky.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že nebyly splněny všechny podmínky jednání v krajní nouzi, neboť nebyla dána podmínka existence nebezpečí přímo hrozícího zájmu chráněnému zákonem ani podmínka subsidiarity.

Zda se jedná či nejedná o krajní nouzi, musí být u každého případu posuzováno individuálně. Rozhodující orgán musí také zkoumat, jestli byly kumulativně naplněny podmínky krajní nouze (tj. přímo hrozící nebezpečí, subsidiarita a proporcionalita), protože i absence jen 1 z těchto podmínek by znamenala, že nejde o jednání, které spadá pod okolnosti vylučující protiprávnost.

Mgr. et Bc. Lenka Přichystalová

e-mail: lenka.prichystalova@centrum.cz

-
- [1] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. 1 As 27/2008.
[2] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 7 As 17/2005.
[3] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. 9 As 76/2010.
[4] Např.: MATES, Pavel a kol. Základy správního práva trestního. 5. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010, s. 57.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních – hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)